

міжнародного становища в рамках арктичної геополітики. Росія і у цих випадках нерідко відкрито, а часом опосередковано через практичні дії виступає як загроза існуючому міжнародному порядку, заснованому на усталених нормах міжнародного права, і тим самим підриває міжнародну безпеку, зокрема роблячи Арктику щонайбільше «гарячим» базисом північної геополітики.

Список використаних джерел

1. Ciolan Ionela. The EU's geopolitical awakening in the Arctic. 11/04/2022.- <https://www.epc.eu/en/publications/The-EUs-geopolitical-awakening-in-the-Arctic~47c318>
2. Conflict and geopolitical issues in the Arctic /Discovering the Arctic/.- <https://discoveringthearctic.org.uk/arctic-people-resources/resources-from-the-edge/conflicts-geopolitical-issues/>
3. EU measures following the Russian invasion of Ukraine. Information for customs authorities and stakeholders. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/international-affairs/eu-measures-following-russian-invasion-ukraine_en
4. Nezirevic Leila. Norway raises military readiness level amid increased tensions/Anadolu Agency/. London, 01.11.2022.- <https://www.aa.com.tr/en/europe/norway-raises-military-readiness-level-amid-increased-tensions/2725991>
5. Rosen Kenneth R. A Battle for the Arctic Is Underway. And the U.S. Is Already Behind./Politico Magazine/ Updated: 12/18/2022.- <https://www.politico.com/news/magazine/2022/12/17/climate-change-arctic-00071169>

УДК:327(477+438):[328:314.151.3-054.74]

Яблонський В.М.

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ ЕМІГРАЦІЙНИХ УРЯДІВ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ століття

Despite the similarity of the statuses of the exile governments of the Ukrainian People's Republic (UPR) and Poland, the Polish government was much more widely recognized by both Western and Soviet governments (until 1945). The State Center of the UPR had to prove Ukraine's right for independence in front of the governments of the democratic world.

The main problem of bilateral relations between the exile governments was the problem of the border between Poland and the USSR, which was established after the Second World War by the victorious countries. For a long time, this issue made it impossible to establish bilateral official and allied relations. The situation has changed since the 1970s after the signing of a bilateral agreement between the emigration governments.

Keywords: State Center of the Ukrainian People's Republic in exile, Polish-Ukrainian border, international relations, Polish government in exile

Відносини між некомуністичними урядами УНР та Польщі багато у чому визначалися їхньою боротьбою за власний суверенітет. Незалежна польська держава, яка існувала з 1918 р. по 1939 р. мала безумовне визнання і підтримку західних союзників та не мусила доводити своє право на самостійне існування. Уряд УНР, після невдалої спроби утримати власну державність 1917 – 1921 рр., перейшов на еміграційне становище.

Особливістю історіографії цієї проблеми є те, що дослідження співпраці екзильного уряду УНР з польськими урядовими чинниками торкаються, на загал, міжвоєнного періоду. Роботи українських та польських дослідників стосуються окремих аспектів діяльності ДЦ УНР в екзилі: внутрішньо- та зовнішньополітичного, військового, розвитку української емігрантської преси, діяльності спецслужб та інші. З огляду на те, що ці роботи стосуються заявленої теми статті лише дотично, тому не має потреби в їх детальному аналізі.

Частково проблема співробітництва еміграційних урядів Польщі та України в повоєнний період знайшла своє висвітлення в монографії В. Яблонського «Державний центр УНР в екзилі: ідеї, боротьба, традиція (1921 – 1992 роки)» [10]. Зокрема, у роботі йдеться про підписання українсько-польської декларації польським та українським урядами у вигнанні 28 листопада 1979 р. у Лондоні. В історіографії, принаймні українській, проблематика цього періоду є практично недослідженою. Також є кілька праць польських дослідників, в яких розглядається внутрішньополітична проблематика польських еміграційних урядових структур [13; 14].

Окупація Польщі Німеччиною та СРСР на початковій стадії II світової війни лише формально урівняла позиції екзильних урядів. Мало змінилася ситуація і в повоєнний період. Навіть попри те, що некомуністичні уряди обох країн змушені були існувати на еміграції, а їх територія була під контролем СРСР, не ставить ці уряди у рівні умови. Після зміцнення СРСР та утворення комуністичної системи країн-сателітів, у ДЦ УНР розуміли усю складність своєї ситуації, про що, зокрема, свідчить один із аналітичних документів зовнішньополітичного ресорту уряду. У записці початку 1950 рр. «Українська зовнішньополітична акція, її план, потреби і можливості» вказується на основні завдання зовнішньої політики щодо відновлення незалежності України. «Українська політична акція на міжнародному форумі є, безперечно, нелегкою справою, бо приходиться їй промощувати шлях українській визвольній справі серед ряду немалих труднощів, ось як: невиважене знання або і цілковите незнання світом української проблеми; упередження багатьох чужинецьких кіл до українських визвольних змагань, тощо, а – найголовніше – закорінені в світі ворожі нам російські, польські та, зрештою неоправдані, жидівські впливи, які ще великою мірою спричиняються до формування наставлення закордону, зокрема великопотуг заходу, до українських національно-державних аспірацій. Нелегкість нашої зовнішньо-політичної акції впливає і зі складного характеру самої української проблеми» [7, 2].

У повоєнний час стосунки між українським та польським екзильними урядами детермінувалися кількома проблемами, вирішення яких могло б привести до більш тісної співпраці за відновлення незалежності обох країн. Серед них – відсутність конструктивних політичних контактів; брак об'єднаного антирадянського руху на еміграції; дотримання прав національних меншин; проблема українсько-польського кордону. Остання у переліку, але не зазначенням, проблема бере свій початок з 1918 р. – часу постання УНР (з її складовою ЗУНР/ЗОУНР) та Другої Речі Посполитої. Зрештою, у ході Другої світової війни, більшість українських етнографічних земель, які контролювала Польща у 1918-1939 рр., було долучено до УРСР.

Як відомо, узаконення розмежування польських та українських земель по «лінії Керзона» відбулося 16 серпня 1945 р. шляхом підписання угоди про встановлення кордону між радянським урядом та тимчасовим урядом Польщі. Цьому кроку передували гострі та складні перемовини уряду СРСР з екзильним польським урядом, які завершилися розривом цих відносин з ініціативи Москви. Остання досить скоро підтримала новостворений Польський комітет національного визволення, як прообраз прихильного до Кремля уряду, який став зручною альтернативою екзильному лондонському урядові Станіслава Миколайчика.

Зрозуміло, що еміграційні уряди не мали жодних реальних впливів на встановлення кордонів між ПР/ПНР та УРСР (як складовою Радянського Союзу), але їх позиція щодо державних кордонів мала велике символічне значення у боротьбі за ствердження незалежності цих країн у майбутньому.

У червні 1948 р. в ДЦ УНР сталися зміни, які суттєво вплинули на взаємовідносини між польським та українським еміграційними урядами. Йдеться про реорганізацію ДЦ УНР в екзилі в результаті якої еміграційний урядовий центр отримав не лише більш впорядковану структуру і нові інституції (Українську національну раду (УНРаду), як еміграційний передпарламент), але й значно розширив своє політичне представництво. На початковому періоді у ДЦ об'єдналися практично усі еміграційні політичні сили, за винятком нечисельної групи монархічного спрямування. Таким чином, в Державному центрі об'єдналися політичні сили із колишнього союзного до Речі Посполитої уряду УНР, політичні сили із заходу України та представники нової повоєнної еміграції із УРСР. Ця нова політична конфігурація цілком виключала толерування позиції щодо можливих майбутніх територіальних поступок чи орієнтацію на положення Варшавського (1920 р.) чи Ризького (1921 р.) договорів.

З огляду на нові поствоєнні реалії позиція Державного центру УНР була досить чітка і послідовна. В документі стратегічного характеру під назвою «Українська проблема на тлі міжнародньої ситуації» (1951 р.), який був оприлюднений на одному із засідань УНРади, говорилося про те, що природніми союзниками України у боротьбі за відновлення її незалежності є країни які опинилися за «залізною завісою». «Нашим гаслом є спільний фронт усіх поневолених Росією народів, як т. зв. сателітів, так і примусових членів СРСР» [7, 47]. У майбутньому, на переконання авторів документу, між цими народами

мали б встановитися щонайменше добросусідські відносини, або, за більш сприятливих умов, регіональні безпекові блоки.

Автори документу здавали собі справу, що між Україною та окремими сусідніми країнами (Польщею, меншою мірою Румунією, Угорщиною та Чехословаччиною) є нерозв'язані питання територіального характеру. «Ми стоїмо за територіальне розмежування поміж Україною та її західними сусідами на підставі етнографічного принципу. Українські західні землі ще в 1918 – 19 р. виявили волю, через своїх уповноважених репрезентантів, прилучитися до єдиної незалежної Української Республіки. Тому ми вважаємо, що на заході принаймні нинішні кордони радянської України, признані уже США і В[еликою] Британією, повинні бути базою майбутнього розмежування поміж Україною і її сусідами на заході. Хоч не треба забувати, що на захід від тих кордонів лежать ще території, заселені до 1945 р. українцями» [7, 47]. В документі висловлювалася упевненість щодо можливості домовленостей із західними сусідами у майбутньому та встановлення добросусідських відносин.

Крім цього, було підготовлено окрему доповідь до урядів західних держав та до Генасамблеї ООН про «безпідставність польських посягань на територію Галичини й Волині. Цей доклад був опісля виданий окремою друкованою брошурою та широко розповсюджений» [5, 23].

Керівник зовнішньополітичного ресорту ДЦ УНР Степан Витвицький підтримував постійні зв'язки з відділом держдепартаменту у справах СРСР та комісіями у закордонних справах Сенату та Палати представників США. «Зокрема, коли в американському Конгресі виринуло питання ревізії Ялтинського договору і коли з того приводу впливові польські політичні кола в Америці і польський уряд в Лондоні підняли завзяту акцію в цілі анулювання згоди американського уряду на включення Галичини та Волині до території України (т. зв. лінія Керзона)» д[окто]р Витвицький відбув низку розмов з американськими сенаторами і конгресменами, між іншим з головою сенатської комісії для закордонних справ А. Вайлі (таких розмов відбув понад 20)» [5, 23]. Метою цих консультацій стала оборона територіальної цілісності України у повоєнних кордонах. Зрештою, обидві комісії відмовилися щодо подальшого розгляду претензій із польського боку.

Незважаючи на відсутність в цей період сталої офіційної співпраці з польським еміграційним урядом та іншими польськими політичними структурами «спричиненою наявністю польських претензій до Галичини і Волині – йдеться у доповіді виконувача обов'язки голови уряду Спиридона Довгала – польські офіційні кола всетаки не минали нагоди, щоби підкреслити своє коректне ставлення до українських державницьких змагань. Керівник ресорту за час свого побуту у США підтримував контакт з представником польського екзильного руху, діючим у Вашингтоні» [5, 25]. Українські урядові чинники також відзначали висловлені співчуття польською стороною щодо смерті голови уряду Степана Барана та президента Андрія Лівичького. Крім того, польська редакція радіостанції «Вільна Європа» здійснила чотири передачі про Переяславську угоду 1654 р., які були підготовлені на основі українських журналістських матеріалів [5, 25].

Шістдесяті роки також не спричинилися до скільки-небудь серйозного прориву в українсько-польських відносинах на еміграції. З кінця 1950-х рр. новобраний голова уряду Державного центру УНР Микола Лівіцький, щоразу перебуваючи в Лондоні мав консультації з польськими еміграційними чинниками: Радою національної єдності та представниками польського уряду президента Августа Залеського. За оцінкою українських еміграційних дипломатів ці контакти спричинилися, очевидно, до того, що у 1966 р. постало «Українсько-польське товариство» у Лондоні. Однак, за оцінкою того ж джерела, розпочаті наприкінці 1950-х рр. «розмови Голови ВО з польськими екзильними чинниками, до цього часу не дали політичних результатів. Поляки стримуються від ближчих політичних взаємин з українцями правдоподібно з двох причин: 1. Вони все ще не хочуть офіційно відмовитися від свої претензій на західні українські землі. 2. Вони вважають, що їхнє правно-міжнародне становище (з огляду на те, що Польщу не влучено до Советського Союзу) краще за становище України, а тому тісніша співпраця з українцями в політичній площині може їм зашкодити» [8, 14зв.–15].

Аналіз документів Державного центру у перших двох третинах 1970 рр. підтверджує тенденцію до стагнації відносин між двома екзильними урядами. Навіть проведення сьомої сесії УНРади в Лондоні у грудні 1972 р. не наблизило ці структури до предметних переговорів. Опосередковано про це свідчать резолюції сьомої та восьмої сесій екзильного передпарламенту УНР. Так, у рішеннях лондонської сесії ДЦ УНР йшлося лише про «солідарність з жертвами останніх заворушень польського робітництва» [6, 650] та про потребу «нав'язувати контакти з усіма тими чужинецькими силами і чинниками, які діють проти російсько-советського імперіялізму – незалежно від їх ідеологічних чи внутрішньоустроєвих побудов – і доручає органам Державного Центру діяти в тому напрямку» [6, 654].

У звітах та рішеннях восьмої сесії (червень 1979 р.) теж присутня лише констатація необхідності співпраці: «Восьма Сесія доручає органам ДЦ УНР далі вести інформаційну акцію в урядах, політичних і громадсько-суспільних колах держав вільного світу та втримувати зв'язки й співробітництво з екзильними урядами поневолених народів» [6, 685]. Очевидно, крім певних ідеологічних застережень, не останню роль тут відігравали певні проблеми внутрішньополітичного та організаційного характеру як у польському, так і в українському урядах у вигнанні.

Однак вже наприкінці року стався справжній прорив в українсько-польських відносинах на еміграції. 28 листопада 1979 р. була підписана українсько-польська декларація. Як стверджується в Бюлетені Українського інформаційного бюро, її було підписано в Лондоні «в наслідок пересправ і виміни поглядів поміж Урядом Української Народньої Республіки в екзилі і екзильним Урядом Річипосполитої Польської» [1, 2]. Документ з українського боку підписали президент Микола Лівіцький, голова уряду Теофіль Леонтій та керівник ресорту зовнішніх справ Ярослав Рудницький. З польського – президент Едвард Рачинський, голова ради міністрів Казимир Саббат та заступник міністра закордонних справ Тадеуш Ляско [2, 1]. Можемо говорити

про те, що зрештою, змінилася позиція польської сторони і вона зініціювала дану угоду, або, принаймні, погодилася на перемовини. Про це непрямо свідчать кілька факторів. По-перше, це те що до керівництва еміграційним центром прийшли нові політичні гравці, які розуміли важливість польсько-українського союзу у боротьбі з Кремлем, по-друге, зустріч та підписання угоди відбулися не у Мюнхені, а в Лондоні, який був місцем осідку польського уряду вигнанні. Зрештою, даний документ став результатом політичної волі з обох сторін.

Це підтверджується і змістом згаданого документа. «Обидві сторони, після виміни поглядів і обговоривши міжнародню ситуацію в їхніх країнах, рішили підписати дану декларацію, яка встановлює їх узгіднені погляди... Панування Москви над європейськими народами в кордонах і поза кордонами Советського Союзу ставить ті народи перед спільною метою визволення з-під гніту советського імперіялізму, що загрожує їх розвиткові і майбутності» [1, 2]. Далі йшлося про те, що в інтересах України і Польщі є свобода і незалежність всіх європейських народів, які ведуть боротьбу проти радянського колоніалізму. Тому, замість радянського панування на теренах цих країн повинна бути встановлена «солідарність і демократична рівність вільних народів, суспільна справедливість та пошанування прав народу і людини». Солідарність мала б мати постійний характер, оскільки без неї – на переконання підписантів – неможливо зберегти отриману свободу та незалежність.

Закінчувався документ важливим висновком про те, «що в життєвому інтересі українського народу і польського народу, що є відвічними сусідами, а тепер позбавлені свободи і незалежного буття є виборення і тривале забезпечення державного життя вільних і незалежних України та Польщі. Обидва уряди вважають за потрібне утримування взаємних контактів для скріплення співпраці» [1, 2].

Договір став на ціле десятиліття тим рамковим документом, який дозволяв комунікувати екзильним урядам. Характерно, що у ньому навіть не згадувалося найбільш дражливе питання повоєнного розвитку – питання кордонів Польщі та України. Дух документа, однак, був спрямований на подальші добросусідські відносини. Але, що характерно для обох еміграційних середовищ, навіть такий загальний документ час від часу викликав несприйняття та критику як серед польського, так і серед українського політикуму.

У грудні 1986 р. у польській еміграційній пресі з'явилася заява міністра закордонних справ польського еміграційного уряду Зигмунта Шкоп'яка, який критикував частину польського політикуму щодо визнання тодішніх східних кордонів Польщі. Він визнавав такий підхід шкідливим і наполягав на кордонах, встановлених Ризьким договором 1921 р. [12].

Позиція уряду ДЦ УНР була більш виваженою. Згадана заява міністра З. Шкоп'яка була ініціативою польської сторони і стала несподіванкою для урядових українських чинників. Як згадується в одному із листів¹ до президента М. Лівницького «перебуваючи у Канаді я говорив про це (заяву З. Шкоп'яка – В.Я.) телефонічно з проф. Я. Рудницьким, як головним «архітектором» цілої низки зустрічей і декларацій між ДЦ УНР і польським екзильним урядом. На моє здивування він про це не був поінформований і просив мене, переслати йому

копію того тексту звідомлення п. З. Шкоп'яка» [9, 22]. На урядовому засіданні, яке проходило 15-16 травня 1987 р., було обговорено поточний стан справ українсько-польських відносин, зокрема й відносини між екзильними урядами УНР та Речі Посполитої польської.

Поміркованій позиції дотримувалася і низка польських та українських партій², які у березні 1987 р. в Парижі підписали спільну заяву про «Українсько-польську співпрацю». Заява стосувалася важливих питань двосторонніх стосунків: політичної та міжнародної співпраці, незмінності кордонів та дотримання прав національних меншин в Україні та Польщі.

Подальше міждержавне спілкування в наступні роки призвело до обміну запевнень у відданості ідеалам свободи, добросусідства та положенням українсько-польської Декларації від 28 листопада 1979 р. Польським урядом у Лондоні навіть була підготовлена окрема «ювілейна» декларація від 28 листопада 1989 р., однак вона так і залишилася проектом [9, 35]. Свою оцінку Декларації у газеті «Свобода» подав один із найбільших прихильників українсько-польської співпраці на урядовому рівні прем'єр Я. Рудницький. Показовими, на його думку стали події з'їзду представників уряду РП у світі, який відбувся у Лондоні у вересні 1988 р. Частина учасників цього заходу виступила із ідеями справи «східної Малопольщі». «У відповідь на це міністер закордонних справ РП, проф. З. Шкоп'як, виразно заявив, що уряд РП притримується не тільки «Декларації» з 1979 року, але й віденського домовлення 1986 року. Те саме повторив кількакратно св. п. президент К. Саббат, зокрема в часі нашого останнього побачення 30-го жовтня 1988 року в Лондоні» [4, 1].

Однак, час від часу, стосунки між українським та польським еміграційними урядами ставали заручниками внутрішньопольських політичних суперечок. Так, після того, як міністер закордонних справ Республіки Польща Кшиштоф Скубішевський на прес-конференції в Лондоні 10 травня 1990 р. заявив про відсутність претензій щодо своїх східних кордонів, 14 травня була озвучена міністром З.Шкоп'яком позиція уряду у вигнанні. У ній, зокрема, йшлося про пакт Ріббентропа-Молотова, рішення Ялтинської конференції 1945 р. та про чинність кордонів Польщі згідно з Ризьким договором 1921 р. Наприкінці заяви говорилося, що рішення щодо зміни кордонів стануть чинними лише після рішень вільних і суверенних парламентів держав [13, 3]. Практично одразу після цих заяв, 11 червня 1990 р., президент ДЦ УНР Микола Плав'юк відбув з візитом ввічливості до Лондону, де зустрівся із президентом Ришардом Качоровським, прем'єром Едвардом Щепаніком та міністром інформації В.Хорошевським. Міністер закордонних справ на зустрічі був відсутній, оскільки, за офіційною інформацією перебував за межами Англії. Сторони висловили відданість положенням Декларації 1979 р. і висловили впевненість у подальшому розвитку українсько-польських стосунків [9, 40].

Проте, на той час, це мало вже тільки символічне значення. Через місяць, після 50-літнього перебування у вигнанні, польський уряд 18 грудня 1990 р. у Варшаві передав державні клейноди і печатки новообраному президентові Польської республіки Лехові Валенсі. ДЦ УНР привітав польський народ із цією історичною подією [3, 2]. Так закінчилися повоєнні відносини польського та

українського урядів у вигнанні. Державний центр Української Народної Республіки припинив своє існування 22 серпня 1992 р. у Києві у першу річницю відновлення незалежності України.

Ситуація після Другої світової війни для екзильних урядів України і Польщі кардинально змінилася. Польський уряд у Лондоні втратив підтримку і визнання учорашніх союзників, оскільки представники Заходу погодилися на сталінські пропозиції щодо сфер впливу у Європі. Натомість, уряд УНР у вигнанні зумів переконати українські політичні сили на еміграції щодо необхідності об'єднатися на базі Державного центру УНР в екзилі. У 1948 році ба здійснена реорганізація ДЦ УНР, за участю практично усіх основних політичних гравців.

Упродовж наступних трьох десятиліть між українським та польським урядами практично не існувало офіційної комунікації, попри збереження позитивного нейтралітету. Крім того, спостерігалось зниження впливу екзильних урядів на життя суспільства. Польського з 1954 р., українського у другій половині 1960 – першій половині 1980 р. Разом з тим, український екзильний уряд досить активно реагував у публічному просторі та у перемовинах з офіційними чинниками третіх урядів на реальні зміни чи плани щодо них стосовно українсько-польських кордонів.

Важливий прорив у стосунках між польським та українськими урядами у вигнанні стався у листопаді 1979 р. з підписанням українсько-польської декларації. Це був рамковий документ, який закликав сторони до координації та солідарності у боротьбі із спільним ворогом – СРСР, відкладаючи спірні питання на період, коли обидві країни відновлять власну незалежність. Декларація стала основою, для порозуміння у українсько-польських відносинах.

За останнє десятиліття перед відновленням незалежності Польщі та України питання кордонів час від часу ставало «каменем спотикання» у назагал рівних відносинах на еміграції. Український уряд визнавав «невдоволеність обох сторін» існуючими кордонами, однак, схилився до їх визнання. Польський уряд наполягав на кордонах 1921 – 1939 рр., наголошуючи на тому, що змінити їх зможуть лише парламенти нових незалежних Польщі та України. Характерно, що свою позицію польський уряд у вигнанні протиставляв позиції першого посткомуністичного уряду Республіки Польща, який визнавав повоєнні кордони в Європі. Подібні заяви уряду Е. Щепаніка викликали нарікання не лише української сторони, але й польських політичних та громадських кіл. Однак, уряд не змінив позиції аж до припинення своєї діяльності у грудні 1990 р.

Список використаних джерел

1. Бюлетень Українського інформаційного бюро. 29 листопада 1979 року. Ч. 8-319.
2. Екзильні уряди УНР і Річипосполитої Польської підписали спільну Деклярацію. Свобода. 7 грудня 1979 року. Ч. 278.
3. Подорож Голови Уряду УНР до Європи. Свобода. 17 січня 1991, ч. 11.
4. Рудницький Я. У десятиліття українсько-польської декларації. Свобода. 14 грудня 1989, ч. 236.

5. Третя сесія Української Національної Ради (6 – 12 березня 1954 р.). Матеріали і документи. На чужині: Українське інформаційне бюро.
6. Український парламентаризм на еміграції. Державний центр УНР: документи і матеріали. 1920 – 1992 / Упорядник В. Яблонський. Київ: видавництво імені Олени Теліги, 2012.
7. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). Ф.5235. Оп. 1. Спр. 147;
8. ЦДАВО України. Ф.5235. Оп. 1. Спр. 372;
9. ЦДАВО України. Ф.5235. Оп. 1. Спр. 1016.
10. Яблонський В. Державний центр УНР в екзилі: ідеї, боротьба, традиція (1921 – 1992 роки). Київ: КНТ, 2020.
11. Sprawozdanie z działalności Rządu RP. Tydzień Polski. 27 grudnia 1986.
12. Stanowisko Rządu RP na uchodźstwie w sprawie Polskich Ziemi Wschodnich. Tydzień Polski. 19 maja 1990.
13. Turkowski R. Parlamentaryzm polski na uchodźstwie, 1973-1991: po zjednoczeniu emigracji polskiej w Londynie, Warszawa 2002.
14. Wolsza T. Rząd RP na obczyźnie wobec wyszarzeńw kraju 1945-1950, Warszawa 1998.

УДК 327:94(100):339

Ціватий В.Г.

МОДЕЛЬ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ПОСТБІПОЛЯРНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН (інституціональний і політико-дипломатичний аспекти)

The article examines the foreign policy of France during the presidency of Emmanuel Macron. There is a desire of the new president to give foreign policy and models of state diplomacy a more dynamic style and at the same time to make it more elements of realism, pragmatism and innovativeness. Attention is drawn to the peculiarities of his doctrinal, strategic and tactical approaches, especially the concept of «Indo-Pacific axis» announced in 2018. It is stated that the basic foundations of France's course in the international arena have not changed. Attention is focused on what the next several years France is likely to continue its proactive course to the status of a regional power center seeking to play an increasingly important role in Indo-Pacific.

Keywords: foreign policy, diplomacy, Asian-Pacific Region, Indo-Pacific region, Emmanuel Macron, France.

Дослідження стратегічних перспектив інституціоналізації моделі зовнішньої політики Французької Республіки в постбіполярній системі міжнародних відносин і світовому глобалізованому просторі за умов пандемії, а